

ראיון עם הדוקומנטריסט
אלברט מייזלס
קולנוע

04

מבט אורח

אלברט מייזלס ואחיו המנוח דייוויד, במאי "תנו לי מחסה"
על הרולינג סטונס, נותרו תמיד מחוץ לסרטיהם, עוקבים,
מתבוננים במבט לא שיפוטי. שיחה עם אחד מגדולי
הדוקומנטריסטים, המבקר בישראל כאורח פסטיבל דרום

אורי קליין

נקודת המבט היחידה שיש לו כיוצר סרטים דוקומנטריים, אומר אלברט מייזלס, היא שאין לי נקודת מבט. מייזלס בן ה-86 הגיע לישראל כאורח פסטיבל קולנוע דרום, המתקיים השבוע בשדרות. חייכן ונעים הליכות, עיניו נוצצות, הוא בייס יותר מ-40 סרטים במהלך הקריירה שלו, חלקם הגדול בשיתוף עם אחיו דייוויד מייזלס, שהיה צעיר ממנו בחמש שנים ומת משבץ ב-1987, בן 55.

במשך הפסטיבל יוקרנו שלושה מסרטיהם הנודעים ביותר של האחים מייזלס, שהיו לשם דבר בתולדות הקולנוע התיעודי - "סרי" כן נוסע" מ-1968, "תנו לי מחסה" מ-1970 ו"גריי גארדנס" מ-1975. כן יוקרנו "פסיכיאטריה ברוסיה", סרטו התיעודי הראשון של אלברט מייזלס מ-1955; "מסע לירושלים" מ-1968, שתיעד במשך שמונה דקות את החזרות שערך לנאדר ברנשטיין לקראת הקונצרט שקיים בירושלים אחרי מלחמת ששת הימים; והאפיוורה שביים ז'אן לוק גודאר ב-1965 לסרט "Paris vu par...", שמייזלס צילם (גודאר הכיריו פעם שאלברט מייזלס הוא גדול הצלמים הקיימים).

למרות הכרותו של מייזלס על העדר נקודת מבט, השקפת העולם שלו כדוקומנטריסט ברורה וצלולה, ושונה מזו של כל יוצר סרטים תיעודיים אחר שפגשתי מעודי. אינני זוכר עוד יוצר סרטים תיעודיים המדבר באופן כה ישיר וגלוי על הצורך לאהוב את מושאי סרטיו ולא לשפוט אותם. תפקידך כדוקומנטריסט, אומר מייזלס, הוא להתבונן במושאי סרטך ולגלות את מה שחבוי בהם. המבט הוא העיקר בסרט התיעודי, הוא אומר, והמבט בא מבחוץ.

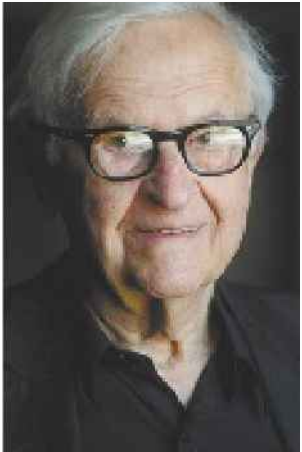
אכן, בניגוד לדוקומנטריסטים רבים היום, האחים מייזלס נותרו מחוץ לסרטיהם, כמתבוננים ומתעדים בלבד. ניתן לראות אותם רק רגעים ספורים בסרטם "גריי גארדנס", שהציג את סיפורן הביזארי של שתי קרובות משפחה של ג'קלין אונאסיס, אלמנתו של הנשיא ג'ון קנדי. מייזלס אמנם נמנע מלבקר יוצרי סרטים תיעודיים אחרים, אבל ברור שאינו חש אהדה מרובה לאלו בהם המשמשים כגיבורים של סרטיהם, כמו מייקל מור למשל. חשוב לו שהאנשים המופיעים בסרטיו יהיו שבעי רצון מהופעתם בסרט ויראו בכך מחמאה, ואצל מור ובימאים אחרים אין זה כך. מייזלס מתנגד גם למניפולציות שמור ובמאים נוספים משתמשים בהן, ולכך שריבים מהסרטים התיעודיים המופקים

היום הם סוג של פרופגנדה. יצירתם של האחים מייזלס נתיפשת כמניחת היסוד לסגנון המכונה "Cinema Direct". ואמנם, ישירות המבט שאלברט ודייוויד מייזלס שלחו לעבר המציאות שביסרטיהם היא שעיצבה את עוצמתם של סרטים אלו, עוצמה שלא פגה גם שנים רבות אחרי שנוצרו. האם הוא אמנם מאמין באפשרות של אובייקטיביות בעשייה הקולנועית הדוקומנטרית? כשאני מפנה שאלה זו אל אלברט מייזלס, הוא מחייך ועונה בנחישות שכן, אך שיחתי עמו מבהירה כי הוא מודע לאמי ביולנטיות הרעיונית והרגשית, זו הטבועה במושג אובייקטיביות ומתנגשת עם כל החלטה של יוצר סרטים תיעודיים באשר לאיך לצלם את סרטו וכיצד לערוך אותו.

בסרטיך נוצרת התחושה שהי דמויות כמעט שאינן מודעות להיותך שם, שיש אמון מוחלט בינן לבינך. כיצד אתה יוצר תחושה זו? האם, למשל, אתה אומר לדמויות להתעלם מהמצלמה? "לא, אינני אומר לדמויות להתעלם מהמצלמה. הן יודעות שהיא שם ושהיא מתעדת אותן. אבל אני אכן יוצר תחושה של אמון ביני וביינן. זה קורה במפגש הראשון בינינו, כשהן מתבוננות לראשונה בעיני וראות שאפשר לסמוך עלי, ראות שאני אוהב אותן. לולא אהבתי את הדמויות בסרטי לא יכולתי לעשות עליהן סרט. הכל מתחיל במבט, זה שמושאי סרטי שולחים לעברי ונרצים לדעת שהם יכולים לסמוך עלי, וזה שאני שולח בהם בהמשך. ביני וביין מושאי סרטי מתפתח משהו שניתן אפילו לכנותו סיפור אהבה. אין בי שום רצון לפגוע בהם. אנשים הם אנשים, ואני רוצה להתקרב אליהם ככל שאוכל כדי לגלות את מה שמסתתר מאחורי חזותם, ולעשות זאת בעדינות ובאהבה".

סוכני תרבות

אלברט מייזלס נולד בבוסטון ב-1926. הוא התעניין בצילום מגיל צעיר, אך קודם להיותו יוצר סרטים תיעודיים בחר במסלול שונה. הוא למד פסיכולוגיה באוניברסיטת בריסטון ובמסגרת לימודיו נסע לרוסיה - לא מסע שכיח באותם ימים של מלחמה קרה ופרנויה - כדי לצלם שם בית חולים פסיכיאטרי. שנה לאחר מכן שלחה אותו רשת סייביאס לצלם ברוסיה את סרטו התיעודי "פסיכיאטריה ברוסיה". מייזלס מודה שהשכלתו בתחום הפסיכולוגיה משרתת אותו עד היום בעבודתו כדוקומנטריסט המתעד במרבית סרטיו את ההתנהגות האנושית וחושף את גווניה הרבים. ב-1963 ביימו האחים מייזלס (אלברט היה אחראי לצילום ודייוויד

אלברט מייזלס. עניין של אמון: דניאל צ'צ'יק

משמאל ונגד כיוון השעון: מתוך "סוכן נוסע", "תנו לי מחסה", "גריי גארדנס". דיוקן של אמריקה

"שאלתי אם הם שווים משהו", הוא צחק.

האחים ביימו סרטים תיעודיים קצרים שעסקו במרלון ברנדו, באמן כריסטו ובסופר טרומפ קפוט, שעמו התיידדו ושנודעה לו השפעה מיוחדת על יצירתם. ב-1966 פירסם קפוט את ספרו "ברם קר", שבו ניסה ליצור ז'אנר ספרותי חדש שכינה "הרומן הלא בדיוני". בהשפעת הכינוי הזה החליטו האחים מייזלס ליצור את סרטם "סוכן נוסע", העוקב אחר ארבעה סוכנים נוסעים ממוצא אירי, לבושים בחליפות, עונדים עניבות וחובשים מגבעות, שעוברים מדלת לדלת

להקלטת הקול והעריכה) את הסרט "Showman", ששירטט את דיוקנו של המפיק הראוותני ג'וזף א' לוויין, שיצירתו נעה בין סרטי איכות נוסח "מסע ארוך אל תוך הלילה", על פי מחזהו של יוג'ין אוניל, לסרטים מסחריים בעליל כגון "השאפתנים", על פי רב המיתב קשו האחים לתעד את ביקורם הראשון של הביטלס בארצות הברית. סרט זה הפך לטקסט המכונן בכל סרט המתעד את הפרק האמריקאי בקריירה של הלהקה. "לא שמעתי עליהם עד שביקשו ממני לתעד את ביקורם", מספר מייזלס.

